
**LASTEN JA NUORTEN KOKEMUKSIA
TUKIHENKILÖTOIMINNASTA**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hämeenlinna, syksy 2013

Elina Hämäläinen

HÄMEENLINNA
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen kasvatusta

Tekijä	Elina Hämäläinen	Vuosi 2013
Työn nimi	Lasten ja nuorten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö toteutettiin Kanta-Hämeessä vuoden 2013 aikana. Opinnäytetyön tavoitteena oli kuulla lasten ja nuorten mielipiteitä lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta. Tutkimustehtävänä oli kuulla, millaisia kokemuksia lapsilla ja nuorilla on tukihenkilötoiminnasta. Tutkimuksen avulla voitiin tuottaa kehittämisideoita ja tietoa asioista, jotka ovat parantuneet tukihenkilötoiminnan avulla.

Tutkimuksen teoreettisina lähtökohtina olivat sosiaalipedagogiikka, osallisuus ja hyvinvointi. Opinnäytetyössä käsiteltiin myös lastensuojelua, tukihenkilötoimintaa lastensuojelussa ja aikaisempia tutkimuksia tukihenkilötoiminnasta. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto hankittiin haastattelemalla kahdeksaa 9—17-vuotiasta lasta tai nuorta. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla ja käyttämällä teoriasidonnaista sisällönanalyysia.

Opinnäytetyön tulosten mukaan tukihenkilötoiminta koettiin hyväksi tutkimuodoksi. Kokemukset toiminnasta vaihtelivat yksilöllisesti, silti kaikki haastateltavat kertoivat, että tukihenkilö oli vaikuttanut myönteisesti johonkin elämän osa-alueeseen. Tukihenkilö oli vaikuttanut myönteisesti koulunkäyntiin, itsenäistymiseen ja sosiaalisiin suhteisiin sekä vähentänyt yksinäisyyttä. Suorat kehittämis ehdotukset liittyivät tapaamisten perumiseen ja kokoonpanoihin. Haastateltavien kokemusten mukaan osallisuus tukisuhteessa toteutui hyvin.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tukihenkilötoiminta on tärkeä tukimuoto. Lisäksi voidaan havaita, että tukihenkilötoiminnalla on myönteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Toiminnan kokonaisvaltaisen kehittämisen kannalta, jatkossa olisi hyvä kuulla tuettavien lisäksi myös toiminnan järjestäjiä, vanhempia ja tukihenkilöitä.

Avainsanat Lastensuojelu, tukihenkilöt, hyvinvointi, osallisuus, sosiaalipedagogiikka

Sivut 26 s. + liitteet 3 s.

Hämeenlinna
Degree Programme in Social Services
Sociopedagogical Education

Author	Elina Hämäläinen	Year 2013
Subject of Bachelor's thesis	Children's and Adolescents' Experiences of Support Person Activity	

ABSTRACT

This thesis was implemented in Kanta-Häme region during the year 2013. The purpose of this thesis was to examine children's and adolescents' opinions and experiences of the support person activity. The support person activity is a part of child welfare services. The aim of the thesis was to provide development ideas and information of the areas which have improved during the activity.

The theoretical background consists of wellbeing, participation and social pedagogy. Child welfare, support person activity and previously published theses of support person activity are also discussed. The thesis was implemented as a qualitative research. The data were collected by half-structured interviews with eight 9 – 17-year-old children. The data were analyzed thematically by content analysis.

On the basis of the research results, the support person activity was considered a good means of support. Despite the different individual experiences the respondents felt that the support person had had some positive influence on their lives. The positive influences appeared in studying, independency and in social relationships. In addition, the activity had decreased loneliness. Development ideas were related to cancellation of meetings and the persons present in the meetings. The experiences indicated that children and adolescents felt actively engaged in the relationship with their support persons.

As a conclusion it can be stated that the support person activity is an important support method and has a positive influence on children's and adolescents' well-being. Comprehensive development of the activity would require examining the experiences of the activity organizers, parents of the supported children and support persons.

Keywords Child welfare, Support person, Well-being, Participation, Social pedagogy

Pages 26 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LASTENSUOJELU	2
2.1	Ehkäisevä lastensuojelu.....	2
2.2	Lastensuojelun avohuollon tukitoimet	2
2.3	Lastensuojelun sijaishuolto	3
2.4	Jälkihuolto	3
2.5	Lastensuojelun periaatteet	4
3	LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUS	5
4	TUKIHENKILÖTOIMINTA LASTENSUOJELUSSA	6
4.1	Vapaaehtoisuus.....	6
4.2	Tukihenkilötoiminnan järjestäminen	6
4.3	Tukihenkilön tehtävät.....	7
4.4	Sosiaalipedagogiikka tukihenkilötoiminnassa	7
5	HYVINVOINTI	8
6	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	9
7	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	10
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	10
8.1	Laadullinen tutkimus.....	10
8.2	Tutkimusmetodina haastattelu.....	11
8.3	Aineisto ja kohderyhmä	12
8.4	Aineiston analyysi	13
9	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	14
9.1	Koulunkäynti.....	14
9.2	Itsenäistyminen.....	14
9.3	Sosiaaliset suhteet ja yksinäisyys	15
9.4	Kehittäminen	17
10	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	19
11	POHDINTA.....	20
11.1	Opinnäytetyöprosessi	20
11.2	Aineistonkeruu	21
11.3	Tulosten pohdintaa	22
11.4	Jatkotutkimusideat.....	23
	LÄHTEET	24
Liite 1	Lupa-anomus vanhemmille	
Liite 2	Haastattelurunko	
Liite 3	Maalitaulu ja väittämänuolet -menetelmän sovellus	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kuulla lasten ja nuorten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta lastensuojelussa. Idea opinnäytetyön aiheesta syntyi kiinnostuksesta lastensuojeluun. Lisäksi aiheen valintaa tuki kiinnostus kevyen tuen ja vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksiin lastensuojelussa. Tässä opinnäytetyössä vapaa-ajalla tapahtuvaa tukihenkilötoimintaa lähestytään sosiaalipedagogisesta viitekehystä käsin. Kurjen (2010, 149—150) mukaan sosiaalipedagoginen viitekehys sopii koulutusjärjestelmän ulkopuolella, arjessa ja vapaa-ajalla toteutettavan toiminnan tarkasteluun.

Aiheen valinta tarkentui mentor-opettajan kanssa käydyssä keskustelussa keväällä 2012. Tärkeänä osana opinnäytetyötä ovat lasten ja nuorten omat kokemukset, ja työn tarkoituksena on saada heidän äänensä kuuluviin. Lasten ja nuorten omien ajatusten kuuleminen on tärkeää, sillä suurin osa aikaisemmista tutkimuksista on keskittynyt tukihenkilöiden ajatusten kuulemiseen tai lapsia ja nuoria on kuultu vanhempien läsnä ollessa. Tämän opinnäytetyön taustalla korostuvat näkemykset hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Opinnäytetyössä vaikuttaa myös ennaltaehkäisevän lastensuojelun näkökulma.

Yhteiskunnallisesti sijaishuolto ja laitossijoitukset ovat kalliita tuen muotoja ja kuormittavat kuntien taloutta. Sen vuoksi on tärkeää kehittää niitä kevyempiä palveluja perheille, lapsille ja nuorille. Opinnäytetyön yhteiskunnallinen merkitys näyttäytyy kevyen tuen palveluiden kehittämisenä näkökulmasta.

Tämä opinnäytetyö kulkee lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolain rinnalla, koska lainsäädäntö ohjaa vahvasti lastensuojelun toteuttamista kunnissa. Lastensuojelulain (417/2007) 4 § mukaan lastensuojelun on pyrittävä puuttumaan lapsen ja perheen ongelmiin riittävän varhain ja ehkäistävä niitä. Ensisijaisesti lastensuojelussa on käytettävä avohuollon tukitoimia, jos ne lastensuojelun tarpeen arvioinnissa katsotaan riittäviksi tukitoimiksi.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa kunnille tietoa tukihenkilötoiminnan hyvistä käytännöistä ja mahdollisista kehityskohteista. Tutkimuksen avulla tukihenkilöt voivat saada ideoita ja välineitä omaan toimintaansa, tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneet tietoa tukihenkilötoiminnasta ja asiakkaat tietoa vertaistensa kokemuksista.

2 LASTENSUOJELU

Lastensuojelu voidaan jakaa kahteen osaan; ehkäisevään lastensuojeluun ja lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Ehkäisevää lastensuojelua ovat kaikki kunnan peruspalveluissa järjestettävät perheitä tukevat palvelut, kuten esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvola, päivähoito, terveydenhuolto, opetus ja nuorisotyö. Lapsi- ja perhekeskeisestä lastensuojelusta puhutaan, kun lapsesta tai nuoresta on tehty lastensuojeluilmoitus tai -hakemus sosiaalitoimeen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012a.) Lastensuojelun avohuollon tukitoimet, sijaishuolto ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekeskeistä lastensuojelua. Tukihenkilötoiminta voi olla joko ennaltaehkäisevää tai lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua.

2.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan lasten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämistä ja turvaamista sekä vanhemmuuden tukemista, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana (LsL 3 a §). Ehkäisevää lastensuojelua järjestetään kunnan peruspalveluissa, kun lapsella tai perheellä on tuen tarve (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012a).

Kunnan yleinen lastensuojelun tehtävä koskee kaikkia kunnassa asuvia lapsia ja nuoria sekä heidän vanhempiaan. Kunnan tehtävä on seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, ehkäistä kasvuolojen epäkohtien syntymistä tai poistettava niitä. Kunnan on myös huolehdittava lasten kasvuolosuhteista ja tuettava kaikkien kunnassa asuvien lasten kasvatustyötä sekä vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on kaikki tuki ja erityinen tuki, jota annetaan peruspalveluissa, kuten esimerkiksi nuorisotyössä, päivähoitossa tai muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Puustinen-Korhonen & Pösö 2010, 4; Heinonen, Väisänen & Hipp 2012, 5.)

Ehkäiseviä toimenpiteitä, kuten tukihenkilötoimintaa, voidaan järjestää kunnissa ilman lastensuojelun asiakkuutta, kun katsotaan, että se on tarpeellista lapselle, nuorelle tai perheelle (Sosiaalihuoltolaki 17 §). Ehkäisevänä lastensuojeluna tukihenkilötoiminnan avulla on mahdollista puuttua perheiden tilanteisiin riittävän varhain, ennen ongelmien kasaantumista.

2.2 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Lastensuojelun avohuollon asiakkuus alkaa, kun katsotaan lapsen terveyden ja kehityksen vaarantuneen niin paljon, ettei perhettä ja lasta voida auttaa riittävästi kunnan peruspalvelujen avulla. Lapsi ja perhe ovat siten sosiaalityön ja avohuollon tukitoimien tarpeessa. Avohuolto perustuu pätevän sosiaalityöntekijän arvioon lastensuojelun tarpeesta ja yhdessä asiakkaan kanssa tehtyyn asiakassuunnitelmaan. (Heino 2009, 53, 72—73.) Vuonna 2011 lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä oli noin 81 500 lasta ja nuorta. Kanta-Hämeessä vastaava luku oli 2 674. (Lastensuojelu 2011.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat Lastensuojelulain (417/2007) 35 §:n ja 36 §:n mukaan tukihenkilön tai -perheen lisäksi, toimeentulon ja asumisen turvaaminen, taloudellinen tuki, perheen ongelmatilanteen selvittämiseen annettava tuki, lapsen hoito- ja terapiapalvelut, perhetyö, lapsen tai koko perheen sijoittaminen perhe- tai laitoshoidon, loma- ja virkistystoiminta, vertaisryhmätoiminta ja muut perhettä tukevat palvelut.

Avohuollon tukitoimena tukihenkilötoiminnan tehtävänä on tukea perhettä ja lasta tai nuorta niin, ettei kalliita ja traumaattisia sijoituksia perheen ulkopuolelle tarvittaisi. Lähtökohtana avohuollossa on tukea lasta ja perhettä heidän omassa elinympäristössään tarjoamalla perheille riittävää tukea kasvatustehtävään (Korhonen 2005, 33—34; LsL 34 §). Jos avohuollon tukitoimenpiteenä käytetään sijoitusta, on sen tarkoitus olla lyhykestoinen lapsen tilannetta arvioiva tai kuntouttava jakso. Väliaikaiseen avohuollon sijoitukseen voidaan päätyä myös vanhemman sairauden vuoksi. (LsL 37 §.) Lastensuojelun avohuollossa tukihenkilötoiminnan avulla pyritään ehkäisemään sijaishuollon tarvetta.

2.3 Lastensuojelun sijaishuolto

Lastensuojelun sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanottoa tai kiireellistä sijoitusta kodin ulkopuolelle. Sijaishuollon toimenpiteet tulevat ajankohtaisiksi, jos lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteissa ilmenee puutteita, jotka uhkaavat lapsen terveyttä tai kehitystä; tai lapsi uhkaa omalla käyttäytymisellään terveyttään tai kehitystään. Sosiaalihuollosta vastaava toimielin voi päätyä lapsen sijaishuoltoon vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittävä tuen muoto tai sijaishuollon nähdään olevan lapsen edun mukaista (LsL 40 §.)

Sijoittaminen kodin ulkopuolelle on vahva lakisääteinen interventio ihmisten yksityiselämään. Sijoittaminen voi tapahtua joko huoltajan suostumuksella tai vasten hänen tahtoaan. Sijaishuoltoa toteutetaan erilaisissa perhekodeissa ja lastensuojelulaitoksissa. Sijaishuoltopaikat eroavat toisistaan muun muassa siinä, kuinka kodinomaisia tai laitosmaisia ne ovat, koostuuko asiakasryhmä tietyn ikäisistä lapsista tai millaisia erityispalveluja ne tarjoavat. (Hämäläinen 2010, 311; Heino 2009, 73—74.) Sijaishuollossa pyritään takaamaan lapselle turvallinen kasvuympäristö ja tukevia ihmissuhteita, jotta vaikeuksia kohdannut lapsi voisi iloita ja kokea tuottavansa muille iloa (Känkänen 2009, 235). Sijaishuollon jälkeen lapsella tai nuorella on oikeus siirtyä jälkihuoltoon.

2.4 Jälkihuolto

Sijaishuollon päättymisen jälkeen lapsi tai nuori on oikeutettu jälkihuoltoon enintään 21-vuotiaaksi asti. Jälkihuoltoa on järjestettävä myös lapselle, joka on ollut yksin avohuollon tukitoimena sijoitettuna vähintään puoli vuotta. (LsL 75 §.)

Tukihenkilötoiminta soveltuu myös jälkihuollossa olevan nuoren tukimuodoksi. Jälkihuollon tavoitteena on helpottaa nuoren itsenäistymistä ti-

lanteessa, jossa nuorelta saattaa puuttua kokonaan vanhempien ja suvun tukiverkko (Aaltonen & Heikkinen 2009, 170). Jälkihuollossa nuorta voidaan tukea koulunkäynnissä, asumisessa, työssä, harrastuksissa, läheisissä ihmissuhteissa sekä muissa henkilökohtaisissa asioissa avohuollon tukitoimien avulla (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2012b).

2.5 Lastensuojelun periaatteet

Lastensuojelun keskeisimpiä periaatteita on turvata lapsen suotuisa kehitys ja hyvinvointi sekä ottaa lapsen etu huomioon päätöksiä tehdessä. Lisäksi lastensuojelun on autettava lasten huoltajia, vanhempia ja muita hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä huolenpidossa. Tärkeänä periaatteena on myös ehkäistä lapsen ja perheen ongelmia ja puuttua vaikeuksiin riittävän varhain. Riittävän varhainen ja oikeanaikainen apu ja tuki on merkityksellistä lapsen tai nuoren ja hänen perheensä inhimillisen kärsimyksen vähentämisessä ja osallisuuden edistämiseksi. Varhaisen tuen avulla voidaan ehkäistä tai katkaista mahdollinen syrjäytymiskehitys. (LsL 4 §; Kosonen 2011, 60.)

YK:n Lasten oikeuksien yleissopimus on tärkeä osa lastensuojelua. Suomi on sitoutunut noudattamaan sopimusta vuonna 1991. Sopimus on lakia vastaava asiakirja, joka tähtää lapsen ihmisarvon vahvistamiseen ja erityisen suojelun varmistamiseen vaikeimmassa asemassa oleville lapsille. Sopimuksen mukaan lapsen oikeuksien turvaaminen on perheen ja yhteiskunnan tehtävä. Perhe on lasten ensisijainen kasvuympäristö ja perheellä on oikeus saada tarvitsemaansa tukea, jotta se voi toteuttaa velvollisuutensa yhteiskunnassa. Velvollisuudet määritellään sopimuksessa. Lapsen oikeuksien sopimuksen allekirjoittaneet valtiot sitoutuvat mahdollisimman täysimääräisesti toimimaan kaikkien huolenpitoa ja suojelua sekä osallistumista koskevien oikeuksien toteuttamiseksi. Lasten suojeleminen on välttämätöntä, jotta oikeudet hyvään huolenpitoon, riittävään elintasoon, koulutukseen, terveyteen ja kulttuuriin toteutuisivat. Perusoikeudet kuuluvat kaikille. Lisäksi vaikeissa oloissa eläville lapsille kuuluvat oikeudet erityiseen huolenpitoon ja suojeluun. (Bardy 2013, 62, 64, 67.)

Lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta puhuttaessa voidaan puhua hyvin erilaisista tilanteista. Lastensuojelutarpeeseen voivat johtaa sekä tavalliset elämäntilanteet että poikkeuksellisen koettelevat olot ja erityisen vaativat tilanteet. Lasten kehityksen ja terveyden turvaaminen saattaa vaatia työskentelyä hyvinvoinnin kaikilla ulottuvuuksilla, niin arjen elinoloissa, yhteisyyssuhteissa kuin maailmaan orientoitumisessakin. (Bardy 2013, 73, 74.)

3 LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUS

Lastensuojelulain (8 §) mukaan lastensuojelun palvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä on kiinnitettävä huomiota lasten ja nuorten toiveisiin ja tarpeisiin. Parhaimmillaan osallistuminen omien asioiden hoitamiseen voi antaa kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja omien mielipiteiden ja ajatusten arvokkuudesta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa asioihin. Varsinkin lastensuojelulapsille ja -nuorille kokemus omista vaikutusmahdollisuuksista voi olla erityisen voimaannuttava ja merkityksellinen, sillä heillä voi olla kokemuksia asioista, jotka vain tapahtuvat ilman omaa vaikutusta. (Oranen 2008, 16.)

Yleisesti osallisuudella tarkoitetaan yhteisöön liittymistä, yhteisöön kuulamista ja siihen vaikuttamista. Lapsen osallisuus riippuu siitä, miten hän itse voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa työtä, jota hänen tuekseen tehdään. Mahdollisuus olla osallisena itselle tärkeissä yhteisöissä on tärkeää ihmisen identiteetin kannalta. (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 117.) Thomas (2002) jakoi osallisuuden kuuteen ulottuvuuteen, joiden mukaan lapsen kokemus osallisuudesta muodostuu. Lapsella tulisi olla mahdollisuus valita osallistumisen ja kieltäytymisen välillä. Mahdollisuus saada tietoa prosessista, tilanteesta, omasta roolista ja oikeuksista tilanteessa, sekä mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin, kuten siihen, mitä asioita käsitellään. Lisäksi olisi tärkeää antaa lapselle mahdollisuus itsensä ilmaisuun, mahdollisuus saada itsensä ilmaisuun tukea sekä mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Thomas kuitenkin muistuttaa, että lapset ovat yksilöllisiä. Toinen tarvitsee ainoastaan vähän tietoa tilanteesta ja pystyy muodostamaan sen perusteella mielipiteensä ja ilmaisemaan sen, toinen tarvitsee enemmän tukea ja rohkaisua voidakseen kertoa ajatuksiinsa (Oranen 2008, 10–11.)

Sosiaalipedagogisen näkemyksen mukaan jokainen ihminen, persoona – uskonnosta, älykkyydestä, iästä, rodusta, väristä, sukupuolesta tai varallisuudesta riippumatta – on kykeneväinen dialogiin ja päätöksentekoon. Vain ihmisten oman osallistumisen avulla voi yksilöiden ja yhteisöjen elämänlaatu parantua. (Kurki 2006, 149.)

Tässä opinnäytetyössä osallisuutta lähestyttiin lasten ja nuorten omien kokemusten kautta. Osallisuuden kokemukset syntyvät vuorovaikutuksen tuloksena. Siinä, että voi tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään yhteisönsä jäsenenä. Kokemuksille voidaan luoda edellytyksiä, mutta niitä ei voida synnyttää. Joskus osallisuuden kokemus saattaa syntyä, vaikka näkyvää osallisuutta ei havaittaisikaan. Pitää kuitenkin muistaa, että kokemus osallisuudesta ei välttämättä lisäännä vallan ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntyessä. (Hotari ym. 2009, 118–119; Bardy 2013, 69.)

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään lasten ja nuorten kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja osallisuudesta tukisuhteessa. Tämä pyrkimys ohjasi haastattelukysymysten ja -väittämien muodostamista.

4 TUKIHENKILÖTOIMINTA LASTENSUOJELUSSA

Lastensuojelussa tukihenkilötoiminnan lähtökohtana on varmistaa lapselle tai nuorelle turvallisen ja luotettavan aikuisen riittävä läsnäolo hänen elämässään. Tukihenkilötoiminta on vapaa-ajalla tapahtuvaa toimintaa, jonka avulla pyritään edistämään lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä sekä hyvinvointia. (Korhonen 2005, 9.)

4.1 Vapaaehtoisuus

Tukihenkilötoiminta on vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistoiminnassa tukihenkilön on mahdollista päättää, haluaako hän aloittaa tukisuhteen vai ei. Tukihenkilön ei tarvitse olla sosiaalialan ammattilainen, vaan hän voi hyödyntää omaa persoonaansa ja tietotaitoaan toiminnassa. Tukihenkilöltä edellytetään kuitenkin täysi-ikäisyyttä. (Korhonen 2005, 14, 17.)

Vapaaehtoinen auttamistyö ei ole ammatillista työtä, koska sitä tehdään vapaa-ajalla ja sen tavoitteena on tukea sosiaalialan ammatillista työtä. Vapaaehtoistyö lastensuojelussa ei ole täysin ehdoista vapaata, koska taustaorganisaatio ohjaa työtä ja luo rajat toiminnalle. Tukihenkilöllä on myös velvollisuus raportoida tukisuhteesta säännöllisin väliajoin sosiaalityöntekijälle. Tukihenkilön suorittama raportointi koskee toimintaa ja tekemistä, eikä tukihenkilön tarvitse kertoa tuettavan tai hänen perheensä luottamuksellisista asioista sosiaalityöntekijälle. (Korhonen 2005, 9, 25–26.)

Toiminnan tueksi tukihenkilöille järjestetään koulutusta, jonka tavoitteena on vahvistaa tukihenkilön identiteettiä ja rohkaista häntä luottamaan omiin voimavaroihinsa sekä käsitellä toiminnan kannalta oleellisia perusasioita. Tarjottava tuki vaihtelee taustaorganisaation mukaan. Tukihenkilöillä on mahdollisuus saada myös jatkokoulutusta, jossa on mahdollista syventää tietoja ja taitoja. Muita tuen muotoja ovat henkilökohtainen ohjaus, tukihenkilöiden vertaistapaamiset ja virkistystoiminta. (Korhonen 2005, 10, 67–69.)

4.2 Tukihenkilötoiminnan järjestäminen

Suomessa on erilaisia järjestöjä, jotka järjestävät tukihenkilötoimintaa. Yleisimmin tukihenkilötoimintaa järjestää kuitenkin kunnan sosiaalitoimisto. Tällöin tehtävään nimetty työntekijä, usein sosiaalityöntekijä, huolehtii tukihenkilöiden rekrytoimisesta, tukemisesta ja tarvittavan koulutuksen järjestämisestä. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on myös löytää tuettavalle mahdollisimman sopiva tukihenkilö. (Korhonen 2005, 17, 20.)

Tukihenkilötoiminta alkaa tukihenkilön, tuettavan, tuettavan vanhempien ja sosiaalityöntekijän tapaamisella. Tapaamisessa keskustellaan tavoitteista, pelisäännöistä ja sovitaan seuraavasta tapaamisesta. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen tukisuhteen aloittamisesta. Lisäksi hän voi kirjata sovitut asiat tukisuunnitelmaksi. (Korhonen 2005, 21, 25.)

Tukihenkilöä sitoo vaitiolovelvollisuus, joka on määritelty myös laissa. Tukihenkilö ei lain mukaan saa paljastaa tuettavaansa koskevia tietoja tukisuhteen aikana, eikä sen päättymisen jälkeen. (Laki sosiaalihuollon asiakkaiden asemasta ja oikeuksista 15 §.)

4.3 Tukihenkilön tehtävät

Tukihenkilön tehtävä on toimia omana itsenään, omaa persoonaa hyväksikäyttäen lapsen tai nuoren tukena. Haasteena tukihenkilötoiminnassa voi olla tuettavan erilaisen arvomaailman kohtaaminen, luottamuksellisen suhteen muodostaminen, kanssakäymisen vaikeudet ja tukisuhteessa esiintyvien erilaisten tunteiden käsittely. (Korhonen 2005, 57–60.)

Tukihenkilön tärkeimpänä tehtävänä voidaan pitää läsnäoloa lapsen tai nuoren kanssa. Lapset ja nuoret ovat erilaisia ja kaipaavat tukihenkilöltä tukea erilaisiin asioihin. Tukihenkilön tulee huomioida vanhempien ja tuettavan toiveita, kunhan ne ovat kohtuullisia, eikä tukihenkilö koe uupuvansa niitä toteuttaessaan (Korhonen 2005, 39–40, 65).

4.4 Sosiaalipedagogiikka tukihenkilötoiminnassa

Sosiaalipedagogiikan määrittely ei ole yksiselitteistä. Yleensä sosiaalipedagogiikkaan liitetään pyrkimys yhteiskunnan epäkohtien pedagogiseen kohtaamiseen, huono-osaisten auttamiseen ja oikeudenmukaisuuden, yhteiskuntarauhan, yksilön vapauden, yhteisvastuun ja hyvinvoinnin edistämiseen pedagogisin keinoin. Sosiaalipedagoginen toiminta on kasvattamista yhteisöä varten, yhteisössä ja yhdessä yhteisön kanssa yksilön ainutlaatuisuutta persoonaa unohtamatta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 13–14, 37.)

Sosiaalipedagogisen työskentelyn tavoitteena nähdään itseapuun auttaminen ja itsekasvatuksellisten prosessien käynnistäminen ja vahvistaminen niin yksilöiden elämässä kuin ryhmissä ja yhteisöissäkin. Lisätavoitteena voidaan nähdä ihmisen rohkaiseminen ja aktivointi toimintaan elinolojensa kehittämiseksi ja kannustaminen itsensä kehittämiseen ja itsetoteutuksen esteenä olevien asioiden pois raivaamiseen sekä arjen ongelmien kohtaamiseen ja niiden ratkaisuun. (Hämäläinen & Kurki 1997, 18–19.)

Sosiaalipedagogiikan tehtävänä voidaan pitää ihmisen hyvinvoinnin tukemista inhimillisten tarpeiden tyydyttämistä auttaen. Maslowin klassisen tarvehierarkian mukaan tarpeet jaetaan fysiologisiin perustarpeisiin, turvallisuuden tarpeisiin, rakkauten ja yhteenkuuluvuuden tarpeisiin, sosiaalisen arvostuksen tarpeeseen ja itsensä toteuttamisen tarpeeseen. (Hämäläinen & Kurki 1997, 190–191.) Vaikka tukihenkilötoiminta ei ole ammatillista toimintaa, voidaan sen tavoitteissa eli lasten ja nuorten kasvun edistämässä ja hyvinvoinnin tukemisessa nähdä sosiaalipedagogiikalle yhteisiä piirteitä. Lisäksi tukihenkilö voidaan nähdä vapaaehtoisena innostajana lapsen tai nuoren arjessa.

Sosiokulttuurinen innostaminen liittyy sosiaalipedagogiikkaan. Oleellista innostamisessa on saada ihmiset osallistumaan ja osallistumisen avulla ke-

hittämään ja toteuttamaan omaa arkipäivää ja yhteisöä koskevaa toimintaa ja sen muutosta. Innostaja on henkilö, joka on läsnä ihmissuhteissa ihmisten arkipäivässä. Hän tukee ihmisiä kasvamaan kykeneviksi ottamaan aktiivisesti osaa omaan kehitykseensä ja ympäristöönsä, jossa he elävät. Oleellista innostajalle on asettua suhteeseen ihmisten kanssa heidän arjensa ja olla itse innostunut. Kyky suhteeseen asettumiseen, ei kuitenkaan riitä innostamiseen, vaan innostajalta vaaditaan kouluttautumista. (Kurki 2002, 34; Hämäläinen & Kurki 1997, 230, 233.)

Koulutuksen merkitys innostajalle nähdään vaihtelevasti. Innostajia on ammatillisia, puoliammatillisia ja vapaaehtoisia, eikä kaikilta voida edellyttää yhtä laajaa kouluttautumista. Pyrkimyksenä voidaan kuitenkin pitää, että innostaja omaa teoreettisen tietämyksen, jonka pohjalta sosiokulttuurisia ongelmia voi käsitellä. Innostajan on hyvä hallita erilaisia tekniikoita ja menetelmiä sekä erityistaitoja, joiden avulla voi toimia suhteessa. Innostajan on osattava olla suhteessa sekä ymmärrettävä todellisuutta, aikakautta ja ympäristöä, jossa elämme sekä tunnettava niitä erityisongelmia, jotka koskettavat juuri sitä ryhmää tai ihmistä, jonka kanssa työskennellään. (Hämäläinen & Kurki 1997, 234—236.)

5 HYVINVOINTI

Hyvinvoinnista puhutaan usein arkikielessä elinolojen synonyyminä. Hyvinvointi on kuitenkin elinoloja laajempi käsite. Hyvinvointi riippuu ihmisten elinoloista eli asuinoloista, työstä ja toimeentulosta, terveydestä, sosiaalisista suhteista sekä subjektiivisesta hyvinvoinnista, kyvyistä ja mieltymyksistä, joiden pohjalta ihminen hyvinvointiaan tuottaa. (Karvonen, Moisio, Simpura & Heikkilä 2008, 28.)

Hyvinvointi voidaan määritellä myös kolmen eri arvoluokan sisältämien tarpeiden täyttymykseksi. Nämä kolme arvoluokkaa ovat elintaso (Having), yhteisyysuhteet (Loving) ja itsensä toteuttaminen (Being). Elintaso koostuu fysiologisista tarpeista kuten ravinnosta, lämmöstä ja perusturvallisuudesta. Lisäksi siihen kuuluu myös työllisyys, asunto-olot, taloudelliset resurssit ja vapaa-aika. Yhteisyysuhteiden nähdään kattavan sosiaalisten suhteiden, läheisyyden ja hellyyden tarpeet. Itsensä toteuttaminen koostuu yksilön tarpeesta vaikuttaa omaan toimintaansa, vapaa-aikaansa ja elämänsä. Se koostuu myös korvaamattomuuden tunteen ja arvostuksen saamisesta. (Allardt 1976, 38–40, 49.)

Allardtin (1976, 36) mukaan jonkin tarpeen tyydyttyminen, esimerkiksi sosiaalisten suhteiden tyydyttyminen, voi muodostaa resurssin eli voimavaran, jonka avulla myös muut tarpeet voivat tyydyttyä. Hyvinvoinnista puhuttaessa on hyvä muistaa, etteivät esimerkiksi vaatimattomat elinolot kuitenkaan aina ole este hyvinvoinnille, jos muilla alueilla on riittävästi hyvinvointia tukevia asioita (Karvonen ym. 2008, 28).

Erilaisille hyvinvoinnin määrittelyille yhteistä on se, että hyvinvointi nähdään kokonaisvaltaisena, läpi elämän jatkuvana dynaamisena prosessina. Hyvinvoinnin onnistumista selittävät tarpeiden tyydyttyminen ja ihmisen kokemus kuormitus. Hyvinvoinnissa on kyse mahdollisuudesta täysipainoi-

seen osallistumiseen elinyhteisössään ja mahdollisuudesta tehdä vapaasti omaa elämää koskevia valintoja. (Aaltio 2013, 67.)

Tukihenkilötoiminnan keskeisimpänä päämääränä on nuorten ja lasten hyvinvoinnin lisääminen. Sen vuoksi oli tärkeää kuulla, kokevatko lapset ja nuoret tukisuhteen tukihenkilönsä kanssa hyväksi ja näkevätkö he tukisuhteen resurssina, joka voi vaikuttaa myönteisesti myös muihin elämänalueisiin.

6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Aikaisemmat tutkimukset tukihenkilötoiminnasta ovat keskittyneet lähinnä tukihenkilöiden ajatusten kuulemiseen tai lasten ajatusten kuuleminen on tapahtunut vanhempien läsnä ollessa. Omaa lapsilähtöistä lähestymistapaani muistutti Rantasen (2011) tekemä opinnäytetyö lasten kokemuksista tukihenkilötoiminnasta SATUKE-hankkeessa. Opinnäytetyössä oli haastateltu 10-vuotiaita lapsia ja kuultu heidän mielipiteitään. Toinen tutkimustani muistuttava työ on Rantasen (2010) tekemä pro gradu -tutkielma, jossa hän haastatteli yli 14-vuotiaita nuoria tukihenkilökokeuksista.

Rantasen (2010) tutkielmassa tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta, minkälainen merkitys tukihenkilötoiminnalla oli nuorille ja millainen kuva nuorilla oli toiminnasta ennen tukisuhteen alkua ja kuinka kuva oli muuttunut suhteen myötä. Rantanen jakoi tutkimusalueensa kolmeen teemaan, joiden avulla hän haastatteli nuoria. Teemat olivat tukisuhteen aloittaminen, tukisuhte ja tukisuhteen merkitys. Tukihenkilön saamisen syyksi nuoret mainitsivat erilaisia syitä kuten esimerkiksi kiusaamisen, vaikeudet koulunkäynnissä ja riidat vanhempien kanssa. Useimmiten aloite tukihenkilön saamiseksi oli ollut lähtöisin sosiaaliryöstökijältä, mutta muutamassa tapauksessa vanhemmat olivat auttaneet tukihenkilön saamisessa. Kaikki nuoret kokivat, että tukihenkilöstä oli ollut apua. Tutkielman mukaan tukihenkilötoimintaa tarvitaan ja se on tuettaville tärkeää. (Rantanen 2010, 61, 76.)

Rantasen (2011) opinnäytetyössä selvitettiin lasten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Lapset kokivat, että tukihenkilö on luotettava aikuinen, jolle voi kertoa asioita. Lapset kokivat tulleen kuulluiksi, sillä he olivat saaneet vaikuttaa tapaamisten sisältöön ja aikatauluihin. Lasten haastattelusta ilmeni myös, että lapset eivät tieneet, mitä tukihenkilötoiminta tarkoitti ja miksi he saivat tukihenkilön, mutta olivat kuitenkin tyytyväisiä toimintaan. (Rantanen 2011, 32–33.)

Molemmissa tarkastelemissani Rantasen (2010) ja Rantasen (2011) töissä lasten ja nuorten kokemuksista välittyi tukihenkilön rooli luotettavana aikuisena. Lisäksi kummassakin työssä nousi esille tapaamisten peruuntumisista aiheutuva mielipaha. Tämän opinnäytetyön tekoa ohjasi aikaisempien töiden lisäksi sosiaalipedagoginen ajattelu, jossa sosiokulttuurinen innostaminen on keskiössä.

7 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuulla, millaisia mielipiteitä lapsilla ja nuorilla on tukihenkilötoiminnasta. Mielipiteiden ja kokemusten avulla voidaan saada tietoa asioista, jotka ovat parantuneet tukihenkilötoiminnan avulla ja asioista, jotka vaativat kehittämistä.

Tutkimustehtävää eli kokemusten kuulemista tukivat seuraavat tutkimuskysymykset:

- Mitkä ovat hyvinvointia tukevia asioita tukihenkilötoiminnassa?
- Millainen merkitys tukihenkilötoiminnalla on hyvinvointiin?
- Miten lapsi tai nuori kokee olevansa osallinen tukisuhteessa?

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Seuraavassa kerrotaan, kuinka tutkimus toteutettiin ja millaisia tutkimusmenetelmiä käytettiin. Lisäksi kerrotaan, kuinka kohderyhmä valittiin ja miten aineisto analysoitiin.

8.1 Laadullinen tutkimus

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena oli tuoda esiin lasten ja nuorten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta tietyssä viitekehyksessä. Tukihenkilötoimintaa päädyttiin tutkimaan kvalitatiivisesti eli laadullisesti. Laadullinen tutkimusote soveltui hyvin tämän työn lähtökohdaksi, sillä Hirsijärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 157) mukaan laadulliselle tutkimukselle on ominaista kuvata kokemusten avulla mahdollisimman kokonaisvaltaisesti haastateltavien todellista elämää.

Yksinkertaistettuna laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan aineiston muodon kuvaamista ei-numeraalisesti. Laadullinen tutkimus perustuu ajatukselle että inhimillistä toimintaa ei voida tutkia pelkästään tilastollisin keinoin. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoituksena tilastolliset yleistykset, vaan siinä pyritään ymmärtämään tiettyä toimintaa, kuvaamaan jostakin tapahtumaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin aiheesta (Eskola & Suoranta 1998, 13, 32, 61).

Laadullisen tutkimuksen haasteena on rajaaminen, kaikkea kerättyä aineistoa ei kannata yrittää sisällyttää lopulliseen raporttiin. Tulkinnallinen rajaaminen eli omien näkökulmien vaikutus tutkittavaan aiheeseen on myös syytä ottaa huomioon. Tutkimuksen tekijän omat tarkastelunäkökulmat vaikuttavat aineiston luonteeseen. Laadullinen aineisto ei näin ollen kuvaa todellisuutta, vaan todellisuus välittyy tulkinnallisten prismojen tai tarkastelunäkökulmien kautta. (Kiviniemi 2001, 71–72.) Tässä opinnäytetyössä tukihenkilötoimintaa on lähestytty sosiaalipedagogiikan, osallisuuden ja hyvinvoinnin kautta.

8.2 Tutkimusmetodina haastattelu

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä aineistonkeruumuotoja ovat haastattelu, havainnointi, kysely ja erilaisista dokumenteista saatu tieto. Haastattelu soveltuu ihmisten ajatusten, tunteiden, kokemusten ja uskomusten selvittämiseen. (Kiviniemi 2001, 68; Tuomi & Sarajärvi 2009, 71; Hirsjärvi ym. 2007, 180.) Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, 72) ilmaisevat, jos halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee, on järkevää kysyä asiaa häneltä. Tässä opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään tutkimusmenetelmänä haastattelua, koska tarkoituksena oli nimenomaan kuulla kokemuksia.

Haastattelussa on mahdollista toistaa kysymyksiä, selventää ja tarkentaa joitakin ilmaisuja ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Haastattelu sopi tämän opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi juuri sen joustavuuden ansiosta. Haastattelun avulla haluttiin myös varmistaa aineiston saaminen. Postikyselyssä vaarana olisivat olleet palauttamatta jääneet vastaukset. Eikä mahdollisista vastauksista olisi voinut olla varma siitä, että juuri lapset ja nuoret olisivat kyselyn täyttäneet. Haastattelua käyttämällä varmistettiin lasten ja nuorten äänen kuuluminen. Yksilöhaastatteluihin päädyttiin lastensuojelun arkaluontoisuuden vuoksi. Haluttiin välttää tilanteet, jossa haastateltavalle olisi haittaa haastatteluun osallistumisesta.

Tutkimushaastattelun avainkysymys on luottamus. Haastattelun anti on riippuvainen siitä uskaltaako haastateltava luottaa haastattelijaan ja kertoa vapaasti ajatuksiaan. (Eskola & Suoranta 1998, 94.) Haastattelun onnistumisen kannalta sitä suunniteltaessa oli otettava huomioon kohderyhmän ikä ja mietittävä kuinka yhdellä haastattelukerralla saisi luotua mahdollisimman turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin, jotta lapsi uskaltaisi kertoa avoimesti kokemuksiaan tukihenkilötoiminnasta.

Lapsen kvalitatiivisen haastattelun tavoitteena on ymmärtää, miten lapsi jäsentää maailmaansa ja kokee sen. Täytyy kuitenkin muistaa, että haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa haastattelijalla ja tutkimustilanteella muovaavat lapsen ääntä. Tärkeää lapsen haastattelussa on käyttää lapsen kieltä. (Alasuutari 2005, 162.) Haastattelun alussa lapsille kerrottiin, mitä opinnäytetyössä on tarkoitus tutkia ja varmistettiin suostumus nauhurin käyttöön. Haastateltaville kerrottiin myös, että kaikki nauhoitukset tuhoetaan käytön jälkeen, eikä heidän nimiään tule mihinkään esille. Lisäksi haastattelupaikkaa valittaessa päädyttiin mahdollisimman neutraaliin tilaan sosiaalitoimiston tiloissa. Tila sijaitsi eri kerroksessa kuin sosiaalityöntekijöiden toimistot ja sisäänkäynti, eikä tilana käytetty toimistoa.

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna, jonka lähtökohdista olivat ennalta määrätyt teemat ja valmiiksi määritellyt kysymykset, joiden pohjalta haastatteluja käytiin. Tarkoituksena puolistrukturoidussa haastattelussa on saada tietoa juuri tietyistä asioista aihepiirin sisällä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Haastattelurunko, väittämät ja valmiit kysymykset ovat liitteenä työn lopussa (Liite 2).

Haastattelu ei ollut puhtaasti teemahaastattelu, sillä se rakentui teemojen lisäksi valmiiden kysymysten varaan ja muistutti lomakehaastattelua. Täs-

sä yhteydessä aineistonkeruumenetelmästä päädyttiin käyttämään nimeä puolistrukturoitu haastattelu, sillä Tuomen ja Sarajärven (2009, 75) mukaan lomakehaastattelussa kysytään vain tutkimuksen kannalta merkityksellisiä kysymyksiä, eikä siinä voi kysyä mitä tahansa, mikä olisi hyödyllistä tietää. Valmiita kysymyksiä päädyttiin käyttämään vähäisen keskustelun varalta ja niitä käytettiin haastattelun tukena. Valmiiden kysymysten lisäksi haastateltaville annettiin tilaa kertoa vapaasti omista ajatuksistaan ja vastauksiin pyydettiin tarvittaessa perusteluja ja tarkempaa kuvailua.

8.3 Aineisto ja kohderyhmä

Aineisto koostuu yksilöhaastatteluissa nousseista kokemuksista. Haastatteluaineistoa oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus kerätä helmikuun 2013 aikana vähintään neljältä henkilöltä. Lopulta haastatteluja kertyi helmikuussa kolme. Loput haastattelut oli tarkoitus toteuttaa kesäkuussa 2013 ja ne myös toteutuivat. Kaiken kaikkiaan haastatteluja kertyi kesäkuun loppuun mennessä kahdeksan. Tiedonkeruussa käytettiin nauhuria ja nauhoitukset litteroitiin. Lisäksi haastattelujen tukena käytettiin Mäkinen, Skytän ja Williamsin (2010) luomasta Maalitaulu ja väittämänuoli -menetelmästä kehitettyä sovellusta, jossa keskustelua käydään ennalta määriteltyjen väittämien avulla (Liite 3).

Kohderyhmä valittiin yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa tarkoituksenmukaisesti, lapsiin ja nuoriin, joilla tukihenkilösuhde oli kestänyt vähintään noin vuoden. Näin haluttiin varmistua, että haastateltavilla oli riittävästi kokemusta aiheesta. Tarkoituksenmukainen kohderyhmän valinta on ominaista kvalitatiiviselle tutkimukselle (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Alun perin haastateltavat valittiin lisäksi iän perusteella 10–19-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin, jotta haastattelukysymykset soveltuisivat koko kohderyhmälle. Lopullisessa työssä haastateltavat olivat iältään 9–17-vuotiaita. Tutkimuksessa haluttiin mahdollistaa lasten ja nuorten osallistuminen heidän tuekseen tehtävän työn määrittämiseen ja arvioimiseen. Osallistumisen kautta pyrittiin tarjoamaan lapsille ja nuorille kanava vaikuttaa työhön.

Haastattelulupalomakkeet toimitettiin lapsille ja heidän vanhemmilleen työntekijän avulla. Koska kaikki haastateltavat olivat alaikäisiä, oli suostumus haastatteluihin osallistumisesta saatava myös heidän vanhemmiltaan. Palautettuihin lupalomakkeisiin vastattiin ottamalla yhteyttä puhelimitse ja sopimalla haastatteluajankohdasta ja -paikasta. Kaikki haastattelut toteutettiin kunnan sosiaalitoimiston tiloissa. Haastattelut kestivät enimmillään noin 30 minuuttia.

Haasteena tutkimuksessa oli melko suuri ikähaarukka, sillä lähtökohtaisesti 10-vuotiailla lapsilla on erilaiset valmiudet kielelliseen ilmaisuun kuin yli 15-vuotiailla. Lisäksi kokemusten mukaan lasten haastatteluissa on otettava huomioon mahdollinen sanaton kommunikointi (Alasuutari 2005, 146). Sanattomaan kommunikointiin vastattiin haastattelun aikana, varmistamalla muun muassa nyökyttelyn ja käsien liikkeen tarkoitus kysymällä. Vähäisen puheen varalta haastattelun tukena käytettiin toiminnallista menetelmää, jonka avulla haastateltavat saivat kertoa asioita. Toiminnallisena menetelmänä käytettiin Hämeen ammattikorkeakoulussa lasten-

suojelun laadun arviointiin kehitettyä Maalitaulu ja väittämänuoli -menetelmää hieman sovellettuna (Liite 3).

Maalitaulu ja väittämänuoli -menetelmä perustuu ennalta määrättyihin väittämiin, joiden paikkaansa pitävyyttä kuvataan sijoittamalla väittämiä maalitauluun. Maalitaulun keskusta asetettu väittämä kuvaa sitä, että väittämä pitää paikkaansa erittäin hyvin. Mitä kauemmas keskustasta haastateltava sijoittaa väittämän, sitä huonommin se pitää paikkaansa. (Mäkinen, Skyttä & Williams 2010.)

8.4 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on selkeyttää aineistoa ja tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Pyrkimyksenä on tiivistää aineistoa niin, että informaatioarvo kasvaa ja hajanaisesta aineistosta saadaan selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suoranta 1998, 138.)

Tämän opinnäytetyön aineisto analysoitiin käyttämällä teoriasidonnaista sisällönanalyysia. Teoriasidonnaisessa analyysissa on teoreettisia kytkentöjä, teoria voi toimia apuna analyysissa, mutta kytkennät eivät pohjautu suoraan teoriaan. Aikaisempi tieto vaikuttaa analyysiin, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava, vaan uusia ajatuksia herättävä. Aineiston analyysi aloitetaan aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa tuodaan analyysia ohjaamaan teoriasta nousevat valmiit mallit. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97.)

Sisällönanalyysi soveltui tämän työn tarkasteluun, sillä Sarajärven ja Tuomen (2002, 103—104) mukaan se sopii erilaisten dokumenttien eli tekstimuotoisten aineistojen kuvaamiseen. Sisällön analyysissa pyritään kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä tiivistetysti, yleisessä muodossa ja löytämään inhimillisiä merkityksiä. Sisällönanalyysilla tarkoitetaan pyrkimystä kuvata aineiston sisältöä sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106).

Aineiston analyysi eteni litteroinnista eli haastattelujen tekstimuotoon kirjoittamisesta haastattelujen yhdistämiseen. Alkuperäisten väittämien alle kerättiin kunkin haastateltavan vastaukset aiheesta. Tämän jälkeen aineistosta alettiin etsiä yhtäläisyyksiä ja teemoitella samankaltaisia asioita uusien otsikoiden alle. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Litteroinnit suoritettiin välittömästi haastattelujen jälkeen. Enimmillään haastattelun ja sen litteroinnin välissä kului neljä tuntia. Teemoittelu toteutettiin tietokoneen leikkaa ja liimaa -toiminnon avulla.

Ryhmittely vei aikaa ja otsikot elivät aineistosta nousseiden aihepiirien mukana. Lopulliset teemat muodostuivat useiden muokkausten jälkeen seuraaviksi: koulunkäynti, itsenäistyminen, sosiaaliset suhteet ja yksinäisyys sekä kehittäminen. Teemoittelun jälkeen aineistosta nousseita teemoja vertailtiin osallisuuden ulottuvuuksiin ja hyvinvoinnin määritelmiin. Teoriasidonnaisessa analyysissa syntyneitä ryhmiä vertaillaan olemassa olevaan malliin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 119).

9 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulokset koostuvat teemoista, jotka nousivat aineistosta. Aineistosta esiin tulleet teemat, joita käsitellään tässä kappaleessa omina lukui-
naan, ovat koulunkäynti, itsenäistyminen, sosiaaliset suhteet ja yksinäisyys
sekä kehittäminen. Kehittäminen haluttiin nostaa yhdeksi teemaksi, sillä
työn yhtenä tavoitteena oli löytää kehittämiskohteita tukihenkilötoimin-
nasta. Tässä kappaleessa tuloksia esitellään yhdessä johtopäätösten kanssa.
Tulokset ovat yksittäisten ihmisten mielipiteitä ja kokemuksia, eikä niitä
voida yleistää. Tulosten havainnollistamiseen on käytetty haastatteluista
nousseita suoria lainauksia. Lainaukset ovat sisennettyinä kappaleiden vä-
leissä.

9.1 Koulunkäynti

Muutamit haastateltavat toivat esille tukihenkilön vaikutuksen koulun-
käyntiin kertomalla muun muassa tukihenkilön auttaneen hankalan koulu-
aineen opiskelussa sekä kannustaneen koulun käymiseen. Tukihenkilö oli
auttanut koulunkäynnissä keskustelemalla kouluun liittyvistä hankaluuk-
sista sekä opiskellut hankalaa kouluainetta yhdessä tuettavan kanssa. Ku-
kaan ei kuitenkaan maininnut koulunkäynnin vaikeuksia tukihenkilön
saamisen syyksi.

Siis niinku että, mä olin yhes vaiheessa ettei koulunkäynti
kiinnostanut yhtään. Sit toi tukihenkilö on auttanut mua nou-
semaan niin et käyt koulut loppuun...

Tulosten mukaan koulunkäynnin tukeminen koettiin tärkeäksi asiaksi tu-
kijhenkilötoiminnassa. Koettiin, että tukihenkilö oli auttanut koulunkäyn-
nissä, ja opiskelu oli alkanut sujua paremmin tukihenkilön saamisen jäl-
keen. Vaikutukset koulunkäyntiin nähtiin muun muassa siinä, että hankala
kouluaine oli alkanut sujua paremmin ja koenumero oli noussut.

Osaaminen nähdään yhtenä hyvinvoinnin keskeisistä osa-alueista. Koulu-
tuksen antama tietopohja on ratkaisevassa asemassa työelämässä ja muut-
tuvassa yhteiskunnassa. Pelkän peruskoulutuksen saaneiden nuorten on
vaikea kiinnittyä vaativille työmarkkinoille, joten vähäiselle koulutukselle
jääminen liittyy koulutuspolitiikan lisäksi myös syrjäytymiseen. (Karvo-
nen ym. 2008, 31—32.) Koulunkäynnin nouseminen yhdeksi teemaksi
osoitti, että tukihenkilötoiminta oli vaikuttanut joidenkin kohdalla myön-
teisesti yhteen hyvinvoinnin osa-alueeseen.

9.2 Itsenäistyminen

Nuorten kokemusten mukaan tukihenkilöt olivat opettaneet uusia asioita,
käyneet tuettavansa kanssa erilaisissa harrastuspaikoissa, auttaneet asun-
non kalustamisessa ja mahdollistaneet vapaa-ajanvieton kodin ulkopuolel-
la. Toimintaa oli järjestetty tuettavien tarpeiden ja toiveiden mukaan, jos-
kus tuettavalle oli mahdollistettu aivan uusia kokemuksia.

...auttaa kaikissa arjen hommissa vaikka ... antaa jotain esimerkkejä vaikka... ja oppii uusia asioita vaikkapa kaikkee semmosta, mistä mä en oo ikinä tiennykkä, että semmosta voi tehdä.

Nyt ku mä sain asunnon nii se pyrkii tukemaan mua sillain et nytte ku mennään ikeaan me mennään hakemaan mulle kaikkii tavaroita sieltä. Se nyt vaan auttaa.

Moni haastateltava koki, että ilman tukihenkilöä vapaa-aika kuluisi kotona, eikä heillä olisi juurikaan tekemistä. Eräs haastateltava kertoi myös, että on vähemmän ärsyyntynyt kotona päästessään tukihenkilön kanssa ulos tekemään jotain. Osa uskoi elämänsä olevan tylsempää ilman tukihenkilöä.

Nii mä oisin kokoajan varmaan kotona semmosta että mä oisin joskus kavereitten kans mut ei mentäis ikinä mihinkään semmottee et näkis vähän maailmaa.

Lapset ja nuoret kokivat tärkeänä, että joku opastaa uusissa asioissa, viettää heidän kanssaan vapaa-aikaa muualla kuin kotona ja auttaa arkisissa asioissa, kuten asunnon varustamisessa. Tukihenkilö nähdään tuloksissa nuoruuteen liittyvän kodista irtaantumisen mahdollistajana, itsenäistymisen tukijana. Tuloksista voidaan nähdä vaikutus myös hyvinvoinnin osaluokkiin. Apua oli saatu asuinolojen kehittämiseen ja vapaa-aikaan. Tärkeänä pidettiin sitä, että saa vaikuttaa asioihin ja tarpeet lähtevät itsestä, toisaalta tukihenkilön kyky järjestää tavallisesta poikkeavia aktiviteetteja koettiin myös mukavana.

9.3 Sosiaaliset suhteet ja yksinäisyys

Tukihenkilötoiminnan vaikutukset sosiaalisiin suhteisiin näkyivät kokemuksissa vaikutuksina perheenjäseniin ja ystävyys-suhteisiin. Tukihenkilö itse nähtiin myös tärkeänä osana sosiaalista verkostoa. Tukihenkilöä kuvailtiin sanoilla tuttava, kaveri, ystävä, huolehtija ja äitihahmo.

Muutamassa vastauksessa tukihenkilön rooli tärkeänä ihmisenä lasten elämässä näkyi kysyttäessä parhaista asioista tukitoiminnassa. Vastauksissa korostui parhaana asiana yksinkertaisesti se, että saa olla ja viettää aikaa tukihenkilön kanssa. Selkeimmin tukihenkilön ja tuettavan välinen tärkeä sosiaalinen suhde tuli ilmi erään haastateltavan kommentissa. Kysyttäessä, millaista elämä olisi ilman tukihenkilöä.

Mä oisin jatkuvasti yksin ja kaikki haukkuis mua.

Yksinäisyyden kokemus näkyi myös toisessa kommentissa. Siinä viitattiin yksinäisyyteen, kertomalla, että on hyvä, kun on joku, jonka kanssa tehdä jotain.

Tukihenkilön rooli sosiaalisen tuen antajana ilmeni aineistossa seuraavasti. Tukihenkilö nähtiin rohkaisijana, kannustajana ja lohduttajana. Tukihenkilöt olivat onnistuneet auttamaan tuettaviansa voittamaan pelkoja, rohkai-

semaan uusien asioiden oppimisessa ja lohduttamaan kiusaamistapauksissa. Tällaista tukea pidettiin tarpeellisena, eivätkä haastateltavat osanneet juurikaan sanoa, miten tukihenkilö voisi auttaa paremmin. Ainoastaan yksi haastateltava koki, että tapaamisaikaa lisäämällä tuki olisi parempaa.

Eräissä haastattelussa nuori kertoi olevansa vähemmän stressaantunut, kun hän oli saanut kertoa omista huolistaan tukihenkilölle. Toisen haastateltavan kokemuksessa näkyi puolestaan mukavan toiminnan kautta saatu kanava stressin purkamiseen.

Ettei oo enää niin semmonen ressaantunut tunnelma ku on saanut kertoa ne...sille.

...hänen kanssaan kaikkee hauskaa tehään ja sitte siin on helppo päästä tukihenkilön kanssa yli niistä kaikista vaikeista.

Kokemus stressin vähenemisestä on merkittävä tulos. Antonovskyn (1985 & 1987) tutkimusten mukaisesti stressitekijöiden tai kuormituksen ei nähdä yksin selittävän ihmisen hyvinvointia. Toinen selviää omien valmiuksiensa avulla samasta stressaavasta tilanteesta paremmin kuin toinen. Kuormitus lisää jännitettä, joka hallitsemattomana aiheuttaa stressin. Jos jännitettä onnistuu hallitsemaan, seuraus on hyvinvoinnin kannalta positiivinen tai neutraali. Jännitteen hallinnan katsotaan riippuvan niin ulkoisista kuin sisäisistäkin puolustusvoimavaroista. Sisäiset voimavarat koostuvat yksilön älykkyydestä, tarkkaavaisuudesta ja sosiaalisista vuorovaikutustaidoista. Ulkoisina puolustusvoimavaroina nähdään aineelliset resurssit, kuten raha, sosiaaliset siteet, sosiaalinen tuki, mahdollisuus kouluttautua ja päästä terveydenhuoltoon. Antonovsky on nimittänyt kykyä hallita jännitettä koherenssin tunteeksi. Koherenssi näkyy ihmisen kokemuksena oman elämänsä hallittavuudesta. Luottamus omaan selviytymiseen vähentää stressiä, kuormitusta ja terveyshaittoja sekä lisää hyvinvointia. (Aaltio 2013, 65—66.)

Stressistä aiheutuvat terveyskulut voivat olla suuria. Jos tukihenkilötoiminnalla voidaan ehkäistä stressin aiheuttamia haitallisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen, voi tukihenkilötoiminta näyttäytyä myös kuntien talouteen vaikuttavana asiana.

Yksi näkökulma tukihenkilötoiminnan merkitykseen oli ystävyysuhteiden vahvistuminen tukihenkilötoiminnan kautta. Eräs haastateltava toi esille, että tukihenkilön saamisen jälkeen, hänen elämässään olivat parantuneet ihmissuhteet, mikä näkyi lisääntyneenä vapaa-aikana ystävien kanssa.

No ihmissuhteet kai... mä oon ollu sen aikana aika paljon kavereittenki kaa.

Tukitoiminnan merkitys omaan hyvinvointiin nähtiin myös ystävien kommenttien kautta. Eräs haastateltava kertoi, kuinka hänen ystävänsä olivat ilmaisseet haastateltavan kasvaneen onnellisuuden ja iloisuuden näkyvän ulospäin.

Moni haastateltava koki, että tukihenkilötoiminnalla oli vaikutusta myös perheenjäseniin. Vastauksissa kerrottiin, että tukihenkilön läsnäolo on vähentänyt vanhempien ja sisarusten kuormitusta. Kuormitus oli vähentynyt, koska tuettavat olivat voineet kertoa asioista tukihenkilölle, eikä asioilla tarvinnut rasittaa perheenjäseniä. Kuormituksen vähentyminen nähtiin myös siinä, että tukihenkilötoiminta mahdollisti vanhemmalle omaa aikaa. Tärkeänä kokemuksena oli myös sisarussuhteen vahvistuminen, tukihenkilötoiminnan alettua sisarukset olivat alkaneet viettää enemmän aikaa yhdessä. Kaikki haastateltavat eivät nähneet selvästi tukihenkilötoiminnan vaikutusta perheenjäseniinsä, mutta esimerkiksi yksi haastateltava nosti esille uskovansa vanhempiensa olevan iloinen nähdessään lapsensa iloisena tukihenkilön tapaamisten jälkeen.

Tuloksista pääteltynä, voidaan sanoa, että tukihenkilön rooli ihmissuhteissa on tärkeä. Tukihenkilö voi olla lapselle tai nuorelle erityisen tärkeä ihminen varsinkin, jos lapsella tai nuorella ei ole ketään muuta, jonka kanssa viettää vapaa-aikaansa, tai vanhemmilla ei ole tarpeeksi aikaa lapselleen. Tukihenkilö voi tukea ihmissuhteiden kuten, sisarussuhteiden ja ystävyys-suhteiden kehittymistä. Välillisesti tukihenkilö saattaa edistää koko perheyhteisön hyvinvointia. Välillinen vaikutus koko perheen hyvinvoinnille ilmeni vanhempien ja sisarusten kuormituksen vähentymisenä sekä iloisuuden leviämisenä muihin perheenjäseniin.

9.4 Kehittäminen

Haastateltavat eivät juuri tuoneet esiin kehitettäviä asioita tukihenkilötoiminnassa. Tukihenkilöt olivat onnistuneet luomaan luottamuksellisen suhteen tuettaviinsa. Tärkeinä asioina luottamuksellisen suhteen rakentumisessa pidettiin mielipiteen ilmaisun vapautta, kiinnostusta asioihin ja tukihenkilön lempeää, ystävällistä luonnetta sekä tietoa siitä, ettei tukihenkilö kerro asioista muille.

Erilaisten mielipiteiden hyväksyminen saattaa lisätä kokemusta arvostuksen tunteesta. Sosiaalisen arvostuksen tarve, kuten itsearvostus määritellään yhdeksi hyvinvointia rakentavaksi tarpeeksi Maslowin tarvehierarkiassa. Ihmisen hyvinvoinnin kannalta kokemukset arvostuksen tunteesta voivat olla merkittäviä. (Hämäläinen & Kurki 1997, 191.)

Meil on ainakin tosi hyvät välit sen tukihenkilön kanssa, et se ei oo niin sellasta että nyt on toi joku aikuinen siinä, et se on niinku niin rentoa se, se keskustelu ja se oleminen sen kanssa että. No on semmosta kaveri tai semmosta et sille pystyy niinku silti keskustelea kaikkea ja mä tiedän ettei se niinku vuoda tonne muualle ja...

Se kuuntelee. Ei niinku arvostele niitä mielipiteitä.

Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä toimintaan. Lasten osallisuuden kokemuksen havainnollistamisessa käytetyssä Maalitaulu ja väittä-mänuolet -menetelmän sovelluksessa lähes jokaisen haastateltavan sijoittamat numerot olivat lähellä keskustaa, eikä vastauksissa ollut isoa hajon-

taa (Liite 3). Jokainen koki, että tukihenkilö on tärkeä ihminen. Eri ihmisten ajatusten kuulemiselle tyypilliseen tapaan kokemuksissa oli kuitenkin eroja, kun toinen koki, ettei tukihenkilö juurikaan vaikuta hänen elämäänsä, toinen vastasi elämänsä olevan mahdollisesti pilalla, jollei tukihenkilö olisi siinä läsnä. Yksikään haastateltava ei kuitenkaan maininnut, että tukihenkilöstä ei olisi apua jollain elämänalueella.

Haastattelu eteni aiemmin tässä työssä esitellyn Thomasin (2002) kuuden osallisuuden muodon rinnalla (Oranen 2008, 10–11). Vastauksissa korostui, että lapset kokivat osallisuuden toteutuvan hyvin tukisuhteissaan. Kolmelle haastateltavalle oli epäselvää, miksi he tukihenkilöä tapaavat. Mahdollisia syitä kysyttäessä he osasivat kuitenkin kertoa jotain niistä. Osallisuuden toteutuminen voidaan kyseenalaistaa tiedon saannin kohdalla, koska kaikki eivät olleet varmoja siitä, miksi heillä on tukihenkilö.

Itsensä ilmaisu tukisuhteissa toteutui hyvin ja kaikki haastateltavat kokivat, että heillä on mahdollisuus esittää vapaasti omia ajatuksiaan ja mieltipiteitään tukihenkilön seurassa. Tukihenkilö oli myös auttanut tuettavaansa oppimaan olemaan oma itsensä muun muassa ystävien seurassa.

Et mä pystyn olee oma itteni...

Ainoastaan yksi haastateltava koki tukihenkilön hiukan vieraana ihmisenä, eikä nähnyt tarvetta kertoa ajatuksiaan tukihenkilölle. Hänelle tärkeämpää oli toiminta tukihenkilön kanssa. Haastateltavalle oli kuitenkin jäänyt tunne, että tarpeen tullen hän kyllä voisi kertoa ajatuksiaan tukihenkilölleen.

Puolet haastateltavista koki voivansa vaikuttaa vähintään hyvin tukihenkilön kanssa tehtäviin asioihin. Asioita, joihin nuoret olivat saaneet vaikuttaa, olivat tapaamisajankohdat, tapaamisen sisältö ja toimintapaikka. Kokemukset vaikutusmahdollisuuksista vaihtelivat melko paljon, sillä osa sai itse vaikuttaa tapaamisaikaan, osan tapaamiset sovittiin vanhemman ja tukihenkilön välillä ja joidenkin tapaamiset määräytyivät tukihenkilön töiden mukaan. Osa koki, ettei saa aina itse valita, mitä tehdään ja milloin tavataan. Kaikki olivat kuitenkin saaneet vaikuttaa tapaamisten sisältöön useasti. Aina oman päätöksen toteutumatta jääminen, ei harmittanut, kuten seuraavasta lainauksesta voi nähdä.

...ei se mua haittaa et mentäis vaikka mihin mut kunhan mennään.

Mahdollisuus valita osallistumisen ja kieltäytymisen välillä on yksi Thomasin (2002) määrittelemistä osallisuuden muodoista (Oranen 2008, 10–11). Sen toteutuminen tuli ilmi yhdessä haastattelussa kysyttäessä eräältä nuorelta, mitä tekisit, jollet saisi sanoa omaa mielipidettäsi?

Emmä tiä ehkä mä lopettaisin sen koko homman siihen.

Amartya Senin hyvinvointiteorian mukaan ihminen suorittaa erilaisia toimintoja (functionings), joiden arvostus riippuu yksilön henkilökohtaisista ominaisuuksista ja taustasta. Teoria perustuu kykeneväsyyteen (capabilities)

ty). Hyvinvoinnin kannalta oleellista on se, voiko henkilö vapaasti valita erilaisista toiminnoista tai toimintajoukoista vai rajoittaako joku tai jokin yksilön vapautta valita, esimerkiksi yhteiskunta tai köyhyys. Hyvinvoinnin lähteenä pidetään yksilön valinnan vapautta. (Hjerppe 2011, 218.) Tukihenkilötoiminta mahdollistaa lapsille ja nuorille erilaisia vapaa-ajan toimintoja. Hyvinvoinnin kannalta tärkeänä voidaan nähdä lasten ja nuorten kokemuksia mahdollisuuksista vaikuttaa tukitoiminnan sisältöön.

Yksi haastatteluissa esiin noussut asia, joka on tullut esiin myös Rantasen (2010) ja Rantasen (2011) aikaisemmissa tutkimuksissa, oli tapaamisten peruuntumisista aiheutuva harmitus. Tukihenkilö voisi vähentää tapaamisten peruuntumisista aiheutuvaa mielipahaa ilmoittamalla aiemmin tapauksien peruuntumisesta.

...jos ilmottais vähän aikasemmin. ...No vaik jos tietää ettei illalla pääse ni sit vois vaik aamulla ilmottaa ni sit.

Haastatteluissa ilmeni myös, että tukitoimintaa voidaan järjestää sisarusille yhteisesti tai erikseen. Yhteistapaamisten haasteena pidettiin kaikille mielekkään tekemisen löytämistä. Eräs haastateltava toivoi itselleen ryhmätapaamisten lisäksi yksilötapaamisia, koska koki sisarusten toivovan toisinaan tapaamisilta eri asioita.

No ois semmosia yksilökäyntejä, on mulla ollu niitä mut ei oo hirveesti.

Tuloksista voidaan päätellä, että tukihenkilöt ovat toiminnallaan onnistuneet luomaan luottamuksellisen suhteen tuettaviinsa. Tukihenkilötoiminnan sisällä vaikutusmahdollisuudet koettiin hyviksi ja tuettavat kokivat olevansa osallisia tukisuhteessa. He olivat saaneet ilmaista vapaasti mielipiteitään ja heidän ajatuksiaan ja ideoitaan oli kuultu. Toimintaa oli myös toteutettu tuettavien ideoiden ja halujen pohjalta. Tukihenkilötoimintaan oltiin tyytyväisiä. Tässä tutkimuksessa esiintyneiden kokemusten perusteella toimintaa voi halutessaan parantaa ilmoittamalla tapaamisten peruuntumisesta hyvissä ajoin. Myös tukitapaamisten kokoonpanoa voi miettiä ja ottaa paremmin huomioon yksilölliset tarpeet toiminnassa.

10 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Eskolan ja Suorannan (1998, 56) mukaan Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tietosuoja on jo 1987 pohtinut tutkimuksen teon eettisyyttä painottamalla, että tutkimuksessa on kunnioitettava ihmisarvoa. Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon erilaisia eettisiä näkökulmia, kuten esimerkiksi mitä hyötyä tai haittaa osallistumisesta voi tutkittavalle olla, miten tutkittavien yksityisyys ja tutkimuksen luottamuksellisuus turvataan ja miten vältetään johdattamasta tutkittavia harhaan.

Lastensuojelun arkaluontoisuus otettiin huomioon, jättämällä henkilöiden tunnistetiedot pois valmiista työstä. Myös haastatteluissa mahdollisesti esiintyneet nimet, jätettiin julkaisematta raportissa. Lisäksi kaikilta osallistujilta sekä alaikäisten huoltajilta pyydettiin suostumus haastatteluihin

osallistumiseen (Liite 1). Suostumuksella kokemuksia voitiin myöhemmin julkaista raportissa. Haastattelulupa-anomuksista poistettiin haastattelu-paikan nimi ja yhteystiedot, jotta opinnäytetyötä ei voida yhdistää yksittäiseen kuntaan. Tutkimusetiikan toteutumiseen pyrittiin vaikuttamaan myös tiedottamalla tutkimuksesta riittävästi vanhempien lisäksi haastatteluun osallistuvia lapsia ja nuoria. Lapsille ja nuorille kerrottiin tavoitteista haastattelun alussa. Ennen haastattelun aloitusta haastateltavilta kysyttiin lupa nauhurin käyttöön ja muistutettiin, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on syytä muistaa, että tutkimustulokset ovat tutkijan omaa tulkintaa aiheesta. Tutkijan tehtävänä on löytää keskeisimmät käsitteet aineistosta ja pyrkiä jättämään tutkimustehtävän kannalta epäoleellinen aineisto pois raportista. (Kiviniemi 2001, 78–79.) Haastattelujen nauhoittaminen lisäsi tutkimuksen luotettavuutta, koska kaikki puhuttu aineisto saatiin taltioitua.

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan lisätä pyrkimällä haastatteluissa objektiivisuuteen. Omien esioletuksien ja arvostustensa tunnistamisen yrittäminen lisää tutkijan objektiivisuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 17–18.) Tässä opinnäytetyössä oletus hyvinvoinnin tukemisesta tukihenkilötoiminnan avulla ohjasi ajattelua. Oletukseen vastattiin mahdollistamalla haastatteluissa myös kriittisten ajatusten esiin tuominen. Haastateltavilta kysyttiin muun muassa, mikä tukihenkilötoiminnassa on tylsää ja miten toimintaa voisi parantaa.

11 POHDINTA

Tässä kappaleessa käydään läpi opinnäytetyöprosessin kulkua, aineistonkeruuta, tutkimustulosten herättämiä ajatuksia ja jatkotutkimusideoita. Kappaleen alussa avataan opinnäytetyöprosessia lyhyesti, sillä sen avulla halutaan havainnollistaa lukijalle, millaisesta työstä on kyse ja millaisiin asioihin kannattaa varautua opinnäytetyötä tehdessä.

11.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessi kesti noin vuoden. Se noudatti alkuperäisen tutkimussuunnitelman aikataulua. Ideointi alkoi jo syksyllä 2012 ja raportti valmistui syksyllä 2013. Rauhallinen eteneminen sopi työn tekoon, sillä, se mahdollisti kokonaisvaltaisen aiheeseen perehtymisen.

Opinnäytetyöprosessi alkoi ideapaperin luomisella. Siihen luonnosteltiin kiinnostavaa aihepiiriä, kohderyhmää ja tutkimusmenetelmää. Ideapaperin luonnostelun jälkeen, päädyttiin ottamaan yhteyttä työelämän edustajaan. Edustaja kiinnostui ideasta siinä määrin, että hänen kanssaan sovittiin alustavasti mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyö kyseisessä työelämäkontekstissa. Työpaikalta nimettiin opinnäytetyölle ohjaaja, jonka kanssa yhteistyötä opinnäytetyön parissa tehtiin.

Tämän jälkeen seurasi tutkimussuunnitelman laatiminen. Tutkimussuunnitelma lähetettiin työelämälle hyväksyttäväksi. Suunnitelman perusteella käytiin keskustelua työelämän kanssa ja kuultiin myös heidän toiveitaan. Samalla sovittiin, että kunnan nimeä ei mainita opinnäytetyössä. Hyvän tutkimussuunnitelman laatiminen helpotti keskustelua työelämän kanssa, toi varmuutta haastatteluihin ja auttoi aineiston analysoinnissa ja raportoinnissa. Se toi selkeyttä aihepiiriin ja auttoi hahmottamaan työn tavoitteita suhteessa aineistosta nousseisiin aiheisiin.

Tutkimussuunnitelman tekemisen jälkeen siirryttiin haastattelulupien lähettämiseen työntekijän avulla. Työelämän ohjaaja keräsi palautuneet luvat. Lupien saamisen jälkeen otettiin yhteyttä vanhempiin ja sovittiin haastattelujen toteuttamisesta. Yhtä myöhästymistä ja yhtä viime hetkellä peruuntunutta haastattelua lukuun ottamatta haastattelut sujuivat hyvin ja niistä sopiminen oli helppoa.

Opinnäytetyöprosessi eteni rauhallisesti. Välillä tuli taukoja, jolloin koko työ pysyi poissa mielestä, välillä työtä tehtiin monta tuntia päivässä. 2013 lokakuun puolen välin jälkeen aineisto oli analysoitu, tulokset ja johtopäätökset olivat kasassa ja työ alkoi olla valmis.

11.2 Aineistonkeruu

Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä oli haastava. Olisi ollut hyvä tehdä muutama harjoitteluhaastattelu, ennen varsinaisten haastattelujen alkamista. Haastattelunauhoja kuunnellessa huomaa, kuinka varmuus kasvoi haastattelujen edetessä. Ensimmäisessä haastattelussa kysymyksiä olisi voinut tarkentaa paremmin, jotta olisi saanut enemmän tietoa kokemuksista. Haastattelusta nousi kuitenkin esiin tärkeitä kokemuksia, jotka haluttiin sisällyttää lopulliseen raporttiin. Harjoitteluhaastattelujen teko olisi ollut hyvä myös haastattelujen keston arviointiin. Haastattelun lupanomuksessa (Liite 1) haastateltavia ja heidän vanhempiaan pyydettiin varaamaan aikaa haastatteluun puolesta tunnista tuntiin. Lopulta kaikki haastattelut kestivät enimmillään noin 30 minuuttia.

Haastattelun toimivuutta aineistonkeruumenetelmänä puolsi menetelmän joustavuus. Välillä lyhyiksi jääneiden vastausten tarkentaminen ja perustelujen pyytäminen tuotti paljon lisäinformaatiota. Haastattelujen nauhoitus osoittautui myös hyväksi menetelmäksi yksin haastattelevalle. Nauhoitus mahdollisti osallistumisen haastatteluun läsnä olevana ja kuuntelevana ihmisenä. Lisäksi nauhoituksen avulla sai taltioitua helposti koko haastattelun. Maalitaulu- ja väittämännuoret -menetelmän käyttö helpotti haastattelun etenemistä ja purki haastattelijan ja haastateltavan välistä valtasemaa. Haastateltavien ei tarvinnut pitää jatkuvaa katsekontaktia haastateltajaan, vaan he saivat välillä keskittyä numeroiden asettamiseen maalitauluun.

Puolistrukturoitu haastattelu oli hyvä keino, sillä valmiiden kysymysten avulla nuorten saattoi olla helpompi kertoa aiheesta. Suljettuihin kysymyksiin, jossa vastausvaihtoehtoja oli joko kyllä tai ei, vastattiin monessa

haastattelussa vain lyhyesti. Tämän vuoksi oli tärkeää, että haastatteluun varauduttiin myös avoimilla kysymyksillä.

11.3 Tulosten pohdintaa

Tulosten mukaan tyytyväisyys tukihenkilötoimintaan oli korkea. Tukihenkilöt koettiin tärkeinä ja luotettavina ihmisinä. Samankaltaisia tuloksia on saatu myös aiemmissa tutkimuksissa.

Koulunkäynnin nouseminen yhdeksi teemaksi herätti kiinnostusta, sillä sitä ei mainittu tukihenkilön saamisen syyksi. Olisiko tukihenkilön avulla mahdollista tukea myös jatkokoulutukseen hakeutumisessa ja itselle sopivan ammatin valinnassa.

Tulosten mukaan kaikki haastateltavat eivät kokeneet tietävänsä, miksi heillä on tukihenkilö. Tähän saattoi vaikuttaa haluttomuus kertoa vieraalle haastateltavalle yksityiskohtaisesti omasta taustastaan. Toisaalta se voi viitata myös tukisuhteen aloittamispalaveriin, jossa keskustelua on käyty taustalla, jota lapsi tai nuori ei ole sisäistänyt. Osallisuuden toteutumisen kannalta olisi tärkeää, että lapsi on tietoinen omasta tilanteestaan.

Kehittämisteemaan sisältyvä toivomus, että tapaamisten peruuntumisesta ilmoitettaisiin hyvissä ajoin, jäi mietityttämään. Voisiko tukisuunnitelmas-
sa määrittellä myös peruuntumisesta ilmoittamiselle selkeät pelisäännöt. Hyvällä sopimuksella voitaisiin vähentää turhia pettymyksiä.

Haastateltavat yhtä lukuun ottamatta kokivat uskaltavansa kertoa ajatuksistaan tukihenkilölle. Uskaltavatko he kertoa myös kehittämisideoitaan omalle tukihenkilölle, vai pelkäävätkö he suhteen kärsivän, jos he esittävät kritiikkiä toiminnalle tai toivovat jotain uutta? Pitäisikö palautteen antamiseen kehittää keino, jolla tukihenkilöt voisivat riittävän varhain muokata toimintaansa, jos siihen on tarve? Kuinka lasten ja nuorten toiveet esimerkiksi yksilötapaamisista saadaan kuuluviin ja miten toiveisiin voidaan puuttua?

Tukihenkilön rooli sosiaalisen tuen antajana ja ennen kaikkea lohduttajana kiusaamistapauksissa sai pohtimaan tukihenkilön mahdollisuuksia puuttua kiusaamiseen. Vaikka tuettava oli tyytyväinen saamaansa apuun, olisiko tukihenkilölle olemassa jonkinlainen kanava, jonka kautta kiusaamisen voisi katkaista.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että tukihenkilötoimintaa voidaan kehittää toimintaan osallistuvien henkilöiden avulla. Tukihenkilötoimintaa tarvitaan, ja sillä on merkitystä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Olisiko kunnissa mahdollista toteuttaa toimintaa nykyistä laajemmin? Vähäisten kustannusten palveluna toiminnan avulla voisi olla mahdollista säästää kuntien lastensuojelun kustannuksista.

11.4 Jatkotutkimusideat

Työn edetessä nousi esiin ajatuksia mahdollisista jatkotutkimuksen aiheista. Myönteiset tulokset saivat pohtimaan, kuinka muut toimijat näkevät ja kokevat tukihenkilötoiminnan.

Jatkossa olisi mielenkiintoista kuulla tukihenkilötoiminnan järjestäjiä ja tukihenkilötoiminnasta vastaavia työntekijöitä. Ovatko he tyytyväisiä tämän hetkiseen tilanteeseen, riittääkö työntekijän työaika tukitoiminnan järjestämiseen ja miten he voisivat kehittää omaa työtänsä tukihenkilötoiminnan hyväksi?

Toinen mielenkiintoinen näkökulma olisi tuettavien vanhempien ajatusten kuuleminen. Vaikuttaako tukihenkilö vanhempien hyvinvointiin? Miten lapsen saama tuki näkyy perheen arjessa?

Tukihenkilöiden mielipiteitä ja ajatuksia on kuultu melko paljon opinnäytetöissä. Olisi kuitenkin mielenkiintoista kuulla, miten juuri tässä samaisessa kunnassa tukihenkilöt kokevat toimintansa. Millaista tukea he kaipaavat auttamiseensa? Onko koulutus riittävää? Onko vapaaehtoisella auttamisella vaikutusta heidän hyvinvointiinsa?

LÄHTEET

- Aaltio, E. 2013. Hyvinvoinnin uusi järjestys. Helsinki: Gaudeamus.
- Aaltonen, S. & Heikkinen, A. 2009. Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 165—177.
- Alasuutari, M. 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Ruusuvaari, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145–162.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.
- Bardy, M. 2013. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 49—71.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 52—75.
- Heinonen, H., Väisänen, A. & Hipp, T. 2012. Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 1.11.2013.
http://www.lskl.fi/files/1518/Miten_lastensuojelun_kustannukset_kertyvat.pdf
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hjerppe, R. 2011. Hyvinvointi, hyvä elämä ja onnellisuus. Teoksessa Kontula, O. (toim.) Suomalaisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden tulevaisuus. Väestöliitto 70 vuotta. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 210—232.
- Hotari, K-E., Oranen, M. & Pösö, T. 2009. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 117—133.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.
- Hämäläinen, J. 2010. Kasvatuspolitiikka. Teoksessa Niemelä, P. (toim.) Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro, 289—316.
- Karvonen, S., Moisio, P., Simpura, J. & Heikkilä, M. 2008. Suomalaisten muuttuvat elinolot. Teoksessa Moisio, P., Karvonen S., Simpura, J. & Heikkilä, M. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes, 28–37.

- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 68–83.
- Korhonen, A. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Helsinki: Eri-tyishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry.
- Kosonen, M. 2011. Lastensuojelu. Teoksessa Aaltonen, K. (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma, 59—69.
- Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö: Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Kurki, L. 2006. Kansalaisuuteen tukeminen. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden pedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press, 146—167.
- Kurki, L. 2010. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Teoksessa Kurki, L., Kurki-Suutarinen, M. & Taruvuori, K. (toim.) Muurien sisällä – Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampere University Press ja tekijä, 133–212.
- Känkänen, P. 2009. Siirtymät sijaishuollossa – hetkiä ja ikuisuuksia. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 232—240.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Viitattu 6.1.2013.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812?search\[type\]=pika&search\[pika\]=laki%20sosiaalihuollon%20asemasta%20ja%20oikeuksista](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812?search[type]=pika&search[pika]=laki%20sosiaalihuollon%20asemasta%20ja%20oikeuksista)
- Lastensuojelu 2011. Tilastoraportti 26/2012, 27.11.2012. Suomen virallinen tilasto, Lastensuojelu. THL. Viitattu 1.11.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu
- LsL. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 5.1.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Mäkinen, N., Skyttä, P. & Williams, M. 2010. Osuiko maaliin? Maalitaulu ja väittämänuolet lasten ja nuorten kuulemisen välineenä lastensuojelun avoimuudessa. Laatu ja kasvatusyhteistyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 7. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Puustinen-Korhonen, A. & Pösö, T. 2010. Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Puheenvuoro lastensuojelun vaikuttavuudesta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2010:3. Viitattu 28.10.2013

http://www.tuelasta.fi/files/299/Toteutuuko_lapsen_oikeus_pysyviin_kasvuolosuhteisiin_.pdf

Rantanen, R. 2011. ”mun mielestä kaikilla pitäisi olla mahdollisuus saada tukihenkilö” Lasten kokemuksia tukihenkilötoiminnasta SATUKE – hankkeessa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Kuntoutusohjauksen ja – suunnittelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 4.1.2013.

Rantanen, S. 2010. ”Olisin ilman sitä varmaan jossain lastenkodissa tällä hetkellä.” Nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnasta. Turun Yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Kasvatustiede. Pro gradu -tutkielma.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV. Menetelmäopetus. 6.6.3 Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Viitattu 4.1.2013. http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Sosiaalihuoltolaki. 17.9.1982/710. Viitattu 6.1.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710#e-2>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012a. Sosiaali- ja terveystalvelut. Sosiaali- palvelut. Lastensuojelu. Viitattu 3.1.2013. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveystalvelut/sosiaalitalvelut/lastensuojelu

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012b. Sosiaali- ja terveystalvelut. Sosiaali- palvelut. Lastensuojelu. Avohuollon tukitoimet. Viitattu 3.1.2013. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveystalvelut/sosiaalitalvelut/lastensuojelu/avohuollon_tukitoimet

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hei!

Olen Hämeen ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden opiskelija. Opiskelen sosiaalialan koulutusohjelmassa Hämeenlinnassa. Teen opinnäytetyötä tukihenkilötoiminnasta Kanta-Hämeessä.

Opinnäytetyöni tarkoitus on kuulla lasten ja nuorten omia mielipiteitä ja kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Tavoitteenani on lasten ja nuorten haastattelujen avulla tuottaa tietoa tukihenkilötoiminnasta, kertoa hyvistä käytännöistä ja auttaa työntekijöitä kehittämään tukihenkilötoimintaa paremmaksi.

Kerään aineistoa opinnäytetyöhöni haastattelemalla lapsia ja nuoria, jotka osallistuvat vapaaehtoisesti tutkimukseeni. Haastattelut toteutetaan sovitussa paikassa, esimerkiksi ----- sosiaalitoimiston tiloissa ----- . Haastattelut toteutetaan kaksin lapsen tai nuoren kanssa. Haastattelun kesto on noin 0,5h - 1h ja tapaamme kerran.

Haastattelut nauhoitetaan ja nauhoitettu materiaali tuhotaan käytön jälkeen. Nauhoitettu materiaali on ainoastaan minun käytössäni. Toimintaani sitoo vaitiolovelvollisuus. Kaikki tieto käsitellään luottamuksellisesti, henkilötietoja ei julkaista missään, eikä haastateltavia voida tunnistaa valmiista opinnäytetyöstä.

Seuraavalla lupalomakkeella pyydän suostumustanne siihen, että lapsenne voi osallistua opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun ja haastattelussa syntyneitä aineistoa voidaan käyttää opinnäytetyössäni. Jos suostutte haastatteluun, pyydän ystävällisesti palauttamaan alla olevan lupalomakkeen työntekijälle, joka välittää sen minulle. Luvan vastaanottamisen jälkeen otan teihin yhteyttä, joko puhelimitse tai sähköpostilla tapausajankohdan sopimiseksi.

Ystävällisin terveisin

Elina Hämäläinen
Sosionomi-opiskelija
Hämeen ammattikorkeakoulu

Lisätietoja:
elina.hamalainen@student.hamk.fi

LUPALOMAKE

Annan suostumukseni siihen, että _____ voi osallistua opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun ja materiaalia voi käyttää opinnäytetyössäni.

Paikka ja päivämäärä

Huoltajan allekirjoitus

Puhelinnumero / sähköpostiosoite

HAASTATTELURUNKO

LÄMMITTELYKYSYMYKSET

- Kuinka vanha olet?
- Kauan sinulla on ollut tukihenkilö?
- Kuinka usein tapaatte tukihenkilön kanssa?
- Mitä teette tapaamisilla?
- Mitkä ovat kivoja asioita tapaamisilla?
- Kauan tapaamiset kestävät?
- Missä yleensä tapaatte?

OSALLISUUS TUKIHENKILÖTOIMINNASSA

1. Saan vaikuttaa tukihenkilön kanssa tehtäviin asioihin
 - Miltä tuntuu, kun sinua kuunnellaan ja saat päättää asioista?
 - Missä tilanteissa olet saanut päättää asioista?
 - Mihin asioihin olet saanut vaikuttaa?
 - Miltä tuntuu, kun et saa sanoa omaa mielipidettäsi?
 - Mikä tapaamisissa on parasta? Mikä tylsintä?
2. Tiedän, miksi minulla on tukihenkilö
 - Miksi sinulla on tukihenkilö?
 - Mihin asioihin olet saanut apua/tukea tukihenkilöltäsi?
 - Mitkä asiat ovat alkaneet sujua paremmin tukihenkilön saamisen jälkeen?
 - Mihin asioihin kaipaisit enemmän apua?
 - Miten tukihenkilö voisi auttaa paremmin?
3. Uskallan kertoa ajatuksiani ja ilmaista itseäni vapaasti tukihenkilön seurassa
 - Mikä siitä tekee helppoa/ vaikeaa?
 - Miten kerrot asioista tukihenkilölle?
 - Voitko luottaa tukihenkilöösi?
4. Tukihenkilö on tärkeä ihminen minulle
 - Mitä, jos sinulla ei olisi tukihenkilöä?
 - Miten kuvailisit suhdettanne tukihenkilön kanssa?

